

Uzroci, tijek i posljedice akcije „Trebević-2”

MIJO BELJO

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

mbeljo@hrstud.hr

Krajem listopada 1993. pripadnici Armije Bosne i Hercegovine i Ministarstva unutrašnjih poslova Bosne i Hercegovine realizirali su akciju „Trebević-2”, koja je bila predstavljena kao konačni obračun s kriminalnim skupinama u muslimanskoj vojsci na području Sarajeva. Za razliku od proklamiranoga cilja, tu je akciju muslimanski politički i vojni vrh iskoristio za rješavanje zaoštrenih odnosa u vrhu Armije Bosne i Hercegovine. Ti narušeni odnosi eruptirali su u razdoblju nakon uspostave dužnosti zapovjednika Armije Bosne i Hercegovine kojom je degradiran načelnik Glavnoga štaba general Sefer Halilović. Usto je akcija „Trebević” poslužila i za skretanje odgovornosti muslimanskoga političkog i vojnog rukovodstva od ratnih zločina počinjenih u operaciji „Neretva 93”, gdje su sudjelovale upravo jedinice Armije Bosne i Hercegovine iz Sarajeva protiv kojih je isplanirana i provedena navedena akcija.

Ključne riječi: „Trebević-2”; Armija Bosne i Hercegovine; kriminal; Sefer Halilović; Ramiz Delalić Čelo; Mušan Topalović Caco; Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosne i Hercegovine

Uvod

Tijekom rata 1992. i 1993. Armija Republike Bosne i Hercegovine (Armija BiH) kao vojna organizacija Muslimana (danas Bošnjaka) u BiH imala je velikih problema s organiziranim kriminalom unutar vlastitih redova.¹ Zbog rata, pravovremena reakcija i suočavanje s tim problemom nije bio prioritet muslimanskoga političkog i vojnog vrha. Suzdržanost prema tom problemu posljedica je okolnosti da je dio prijeratnih poznatih kriminalaca ušao u redove Armije BiH i za vrijeme teških borbi sa srpskom stranom dao primjetan doprinos u obrani dijela Sarajeva. Tako su unatoč kriminalnoj prošlosti poje-

¹ U radu će se zbog razmatranoga razdoblja koje se odnosi na 1992. i 1993. godinu umjesto narodnosne odrednice Bošnjak upotrebljavati naziv Musliman kao autentični naziv koji je korišten do trenutka održavanja „Bošnjačko-muslimanskoga sabora” 27. i 28. rujna 1993., kada su Muslimani odlukom sabornika („političkih, kulturnih i vjerski predstavnici muslimanskog naroda”) preimenovani u Bošnjake. Vidi u: Enes PAŠALIĆ, „Ovako otvoreno; nakon Skupštine i Bošnjačkog sabora; Prerano priznata?!”, *Ljiljan* (Sarajevo/Ljubljana), 6.-13. 10. 1993., 6.

dini pripadnici Armije BiH postali istaknuti ratni junaci sa svim popratnim počastima i privilegijima.² Takvi su slučajevi bili česti na teritoriju BiH, a posebice u gradu Sarajevu, gdje su važne jedinice iz sastava 1. korpusa Armije BiH, poput 10. brdske i 9. motorizirane brigade, koje su nalazile pod vodstvom Mušana Topalovića Cace i Ramiza Delalića Čele, vrlo često povezivane sa sarajevskim kriminalnim podzemljem.³

Kriminal u redovima Armije BiH toleriran je sve dok nije ugrozio muslimanski politički vrh. Odluka o obračunu sa zapovjednikom 10. brdske brigade Topalovićem i zamjenikom zapovjednika 9. motorizirane brigade Delalićem donesena je nakon neuspjeha Armije BiH i Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) BiH u operaciji „Neretva 93”, u kojoj su sudjelovali dijelovi tih brigada pod njihovim vodstvom.⁴ Nakon propasti spomenute operacije, krajem listopada 1993. predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović, zapovjednik Armije BiH general Rasim Delić te ministar MUP-a BiH Bakir Alispahić odobrili su vojno-poliicijsku akciju pripadnika Armije BiH i MUP-a BiH pod nazivom „Trebević” i „Trebević-2”.⁵

Prema dostupnim izvorima, odluka je donesena nakon incidenata za koje se smatralo da imaju političku pozadinu. Naime, izvori MUP-a BiH navodili su da je Ramiz Delalić Čelo još u lipnju 1993. najavio svojevrсни „puč”, a nakon toga u zgradi zapovjedništva 9. motorizirane brigade privremeno uhitio dio članova vlastite brigade.⁶ Približno mjesec dana kasnije, odnosno početkom srpnja iste godine, Mušan Topalović Caco najavio je prestanak angažmana vojnika 10. brdske brigade u borbama na području Trebevića zbog nesuglasja sa stajalištima Predsjedništva BiH u pitanju Sarajeva, pod čime se vrlo vjerojatno mislilo na moguće buduće političke ustupke srpskoj strani na tom području.⁷

² „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hehibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 8.

³ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (dalje: ICTY), Republika BiH (dalje: R BiH), Ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje: MUP), Centar službi sigurnosti (dalje: CSB), Sektor SDB, Sarajevo, Predmet: Presjek bezbjednosno interesantnih saznanja... (Delalić Ramiza), službena tajna, str. pov. bez broja od 16. 10. 1993., 1, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3jBQZNC>; ICTY, R BiH, Oružane snage BiH, 1. korpus, Komanda korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Ramiz Delalić i Mušan Topalović, saznanja, str. pov. br. 04/1763-1 od 7. 10. 1993., pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3yP8yyl>. Preslike citiranih dokumenata za koje nije navedeno mjesto pohrane nalaze se u privatnom posjedu autora i dostupne su na uvid. Dio građe citiran je iz sudskih procesa Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u Haagu (ICTY).

⁴ MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 231.

⁵ ICTY, Plan akcije na realizaciji plana „Trebević 2”, str. pov. od oktobra 1993. Odobrava (u potpisu i pečat) Rasim Delić i Bakir Alispahić, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3B-zHYLc>.

⁶ ICTY, R BiH, MUP, SDB, Sarajevo, Neka operativna saznanja u vezi sa incidentima između dijela boraca 10. brdske brigade i pripadnika MUP-a R BiH na području Starog Grada, str. pov. bez broja od 6. 7. 1993., pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3gY4Bkx>.

⁷ *Isto*.

Incident se zbio nakon promjena u vrhu Armije BiH kada je 8. lipnja 1993. ustanovljena funkcija zapovjednika Glavnoga štaba Vrhovne komande Armije BiH (GŠ Armije BiH), na koju je imenovan general Rasim Delić, koji je do tada bio „načelnik Odjeljenja za operativno planiranje i obuku u Glavnom štabu”.⁸ Delića je na poziciju komandanta imenovao Alija Izetbegović i na taj ga način nadredio generalu Seferu Haliloviću, načelniku Glavnoga štaba Armije BiH.⁹ Promjenu u vrhu Armije BiH degradirani Halilović naknadno je prikazivao kao rezultat njegove konfrontacije s „agenturnom mrežom” Kontraobavještajne službe (KOS), aludirajući time na povezanost načelnika vojne sigurnosti Armije BiH Fikreta Muslimovića sa sigurnosnim strukturama bivše Jugoslavenske narodne armije, kojega je smatrao glavnim krivcem za narušene odnose između njega i Izetbegovića.¹⁰ Vojna Uprava bezbjednosti (sigurnosti) Armije BiH kao i civilna Služba državne bezbjednosti (sigurnosti) (SDB) MUP-a BiH Halilovića su, nedugo nakon imenovanja Delića na mjesto zapovjednika Glavnoga štaba Armije BiH, počele dovoditi u izravnu vezu s Delalićem i Topalovićem. Iako su takve optužbe dijelom isticane zbog stvaranja nepovoljnoga dojma o Haliloviću, nisu bile neutemeljene. Naime, prema dostupnim izvorima, Halilović se poslije degradiranja unutar Armije BiH osobno susreo s Delalićem, koji je nakon toga navodno odlučio prekinuti postojeći angažman u obrani Sarajeva. Sa svojom namjerom Delalić je upoznao i Topalovića, koji je takav prijedlog naposljetku ipak odbio. Premda nije povukao svoje vojnike raspoređene oko Sarajeva, Topalović je, prema informacijama kojima je raspolagao MUP BiH, naglasio da više neće uvažavati

⁸ ICTY, Predmet br. IT-04-83-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 15. 9. 2008.), 2, pristup ostvaren 13. 9. 2021., <https://bit.ly/3nrLOSI>. U dokumentima se u manjem broju primjera za opis GŠ Armije BiH susreće naziv Oružane snage BiH (OS BiH) kao i Štab Vrhovne komande (ŠVK) OS BiH. Razlog zbog kojega su u manjem broju izvora za GŠ Armije BiH korištena dva prethodno spomenuta „neutralnija” naziva može se dovesti u vezu s pokušajima muslimanskih političkih predstavnika da se Armija BiH prikaže u svojstvu jedine legalne vojske na području BiH. Shodno tome, na sudskim procesima protiv muslimanskih vojnih zapovjednika u Haagu Sud je jasno ocijenio da se pod nazivom ŠVK OS ili Oružane snage BiH skrivao GŠ Armije BiH. Upravo stoga u radu će se koristiti isključivo naziv GŠ Armije BiH kao stvarni i prevladavajući naziv najvišega vojnog tijela Armije BiH. Vidi u: ICTY, Predmet br. IT-04-83-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 15. 9. 2008.), 2, pristup ostvaren 13. 9. 2021., 2, 154 (bilj. 1229), 198.

⁹ Predsjedništvo RBiH, Sarajevo, Zapisnik 203. sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine održane 8. 6. 1993., br. 02-011-330/93 od 8. 6. 1993.; HALILOVIĆ, *Lukava strategija*, 15-19.

¹⁰ HALILOVIĆ, *Lukava strategija*, 88, 95; MUSLIMOVIĆ, *Argumenti i sjećanja o ratu*, 322-323. Ozbilnost nespornosti i neslaganja Sefera Halilovića s tadašnjim muslimanskim političkim i vojnim vrhom na čelu s Alijom Izetbegovićem i novim zapovjednikom Rasimom Delićem bila je vidljiva 7. srpnja 1993. godine. Tada je u Sarajevu granatom pogođen stan u kojemu su se nalazili Halilovićeve supruga i njihovo dvoje malodobne djece te suprugin brat. Prilikom napada smrtno su stradali Halilovićeve supruga i njezin brat. Iako je prvotna verzija događaja govorila o djelovanju srpske strane, vrlo brzo pojavile su se tvrdnje da je posrijedi zapravo bio neuspješni atentat na Halilovića. Vidi u: „Ubijena žena Sefera Halilovića”, *Slobodna Dalmacija* (Split), 12. 7. 1993., zadnja stranica.

naredbe nadređenoga zapovjedništva, odnosno Glavnoga štaba Armije BiH.¹¹ Time je zapravo najavio neposluh novom zapovjedniku Armije BiH Rasimu Deliću, a preko njega i muslimanskom političkom rukovodstvu na čelu s Alijom Izetbegovićem. Upravo je taj neposluh bio temeljni uzrok obračuna koji je uslijedio nekoliko mjeseci kasnije, odnosno krajem listopada 1993. godine.

Ponašanje dijela pripadnika 9. motorizirane i 10. brdske brigade na području Sarajeva

Deveta motorizirana i 10. brdska brigada bile su ustrojbeni dio 1. korpusa Armije BiH sa sjedištem u Sarajevu. Od osnutka korpusa 1. rujna 1992. njegov zapovjednik bio je Mustafa Hajrulahović zvan Talijan. Hajrulahović se na poziciji zapovjednika zadržao do sredine 1993., kada je tu dužnost službeno preuzeo njegov dotadašnji zamjenik Vahid Karavelić.¹² U vrijeme osnivanja 1. korpusa Armije BiH 9. motorizirana brigada nije postojala. Ona je osnovana u ožujku 1993. u sklopu reorganizacije 1. korpusa.¹³ Upravo tada došlo je do spajanja pripadnika 3. i 7. brdske brigade Armije BiH u novu 9. motoriziranu, za čijega je zapovjednika imenovan bivši pukovnik Jugoslavenske narodne armije Sulejman Imširović. Brigade su navodno spojene zbog nužnosti kvalitetnijega zapovijedanja unutar 1. korpusa. No, čini se da je drugi, važniji razlog spajanja dviju brigada zapravo bio povezan s kriminalnim radnjama zapovjednika 3. brdske brigade Ramiza Delalića Čele. Može se pretpostaviti da je rukovodstvo 1. korpusa bilo svjesno Delalićeva kriminalnoga ponašanja, ali mu je unatoč tome u novoj brigadi dodijeljeno mjesto zamjenika zapovjednika. S te je dužnosti Delalić mogao zadržati utjecaj na vojnike koji su prije osnivanja 9. motorizirane brigade bili u 3. brdskoj brigadi. Ustrojena spajanjem dviju brigada, 9. motorizirana je, prema dostupnim izvorima, bila jedna od većih brigada 1. korpusa Armije BiH. Imala je oko 5000 pripadnika, s kojima je iz svojega sjedišta u „centru Sarajeva” posjedala obrambene položaje prema srpskoj strani, odnosno Vojsci Republike Srpske (VRS). Po riječima samoga Delalića, ljudstvo 9. motorizirane brigade pokrivalo je „20-25 posto cjelokupne linije fronta u Sarajevu”.¹⁴ U skladu s time, veće brojno stanje 9. motorizirane brigade, kao i relativno dobra opskrbljenost naoružanjem njezinih vojnika u odnosu na druge jedinice 1. korpusa Armije BiH, bili su osnovni razlozi zbog kojih je brigada branila velik prostor Sarajeva, među ostalim i

¹¹ ICTY, RBiH, MUP, SDB, Sarajevo, Neka operativna saznanja u vezi sa incidentima između dijela boraca 10. brdske brigade i pripadnika MUP-a RBiH na području Starog Grada, str. pov. bez broja od 6. 7. 1993., pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3gY4Bkx>.

¹² ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 123, 187.

¹³ *Isto*, 155.

¹⁴ ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Transkript svjedočenja, Svjedok Ramiz Delalić* (Haag: ICTY, 17. 5. 2008.), 24, pristup ostvaren 15. 4. 2021., www.icty.org/x/cases/halilovic/trans/en/050517ED.htm; ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 51-52 (bilj. 319), pristup ostvaren 15. 6. 2021., <https://bit.ly/3zHiOto>.

ključne dijelove stare gradske jezgre.¹⁵ S obzirom na površinu gradskoga područja koje je pokrivala, 9. motorizirana brigada nesumnjivo je imala važnu ulogu u obrani Sarajeva.

Za razliku od 9. motorizirane, 10. brdska brigada bila je nešto manja.¹⁶ Ona je početkom prosinca 1992. osnovana od pripadnika Općinskoga štaba obrane Stari Grad (Sarajevo), nakon čega je krajem siječnja 1993. postala dio 1. korpusa Armije BiH.¹⁷ Zapovjednik brigade od osnivanja je bio Mušan Topalović Caco.¹⁸ Zona odgovornosti brigade obuhvaćala je područje lijeve obale rijeke Miljacke, dio središnjega dijela Sarajeva, gdje je dijelila zonu odgovornosti sa 9. motoriziranom, kao i područje južnije od lijeve obale Miljacke u smjeru položaja VRS-a na području Trebevića.¹⁹ Poput 9. motorizirane, i 10. brdska brigada imala je iznimno važnu ulogu u obrani ključnih dijelova Sarajeva. S obzirom na veliko značenje u obrani, može se pretpostaviti da su Delalić i Topalović imali znatnoga utjecaja i na svakodnevni život u zoni odgovornosti vlastitih brigada.

Međutim, dio vojnika spomenutih brigada nije prestao s kriminalom. Prema podacima kojima je raspolagao Sektor sigurnosti 1. korpusa Armije BiH i SDB MUP-a BiH u Sarajevu, od 1992. dio pripadnika Armije BiH često je bio sumnjičen za pljačke i nasilje na širem području Sarajeva.²⁰ Tijekom 1993. zabilježeni su česti slučajevi iznude novca od lokalnih poduzetnika u Sarajevu. Za te su pojave u Sektoru sigurnosti 1. korpusa Armije BiH i SDB-u MUP-a BiH glavnim krivcima smatrali upravo Delalića i Topalovića.²¹ Navedene financijske iznude, odnosno „reketarenja”, naknadno je priznao sâm Delalić, cinično ih okarakteriziravši kao „dobrovoljne donacije poslovnih ljudi Sarajeva, poput vlasnika kafića i restorana”.²²

¹⁵ ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Transkript svjedočenja, Svjedok Ramiz Delalić* (Haag: ICTY, 17. 5. 2008.), 24, pristup ostvaren 15. 4. 2021., www.icty.org/x/cases/halilovic/trans/en/050517ED.htm; ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Transkript svjedočenja, Svjedok F* (Haag: ICTY, 8. 3. 2005.), 24, pristup ostvaren 15. 6. 2021., <https://bit.ly/3jFb99K>.

¹⁶ ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 53, pristup ostvaren 15. 6. 2021., <https://bit.ly/2WOLClx>.

¹⁷ ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 353.

¹⁸ *Isto*, (bilj. 348), 74.

¹⁹ ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 53, pristup ostvaren 15. 6. 2021., <https://bit.ly/2WOLClx>.

²⁰ ICTY, RBiH, MUP, CSB, Sektor SDB, Sarajevo, Predmet: Presjek bezbjednosno interesantnih saznanja... (Delalić Ramiza), službena tajna, str. pov. bez broja od 16. 10. 1993., 1, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3jBQZNC>; ICTY, RBiH, Oružane snage BiH, 1. korpus, Komanda korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Ramiz Delalić i Mušan Topalović, saznanja, str. pov. br. 04/1763-1 od 7. 10. 1993., pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3yP8yyl>.

²¹ ICTY, RBiH, MUP, CSB, Sektor SDB, Sarajevo, Predmet: Presjek bezbjednosno interesantnih saznanja... (Delalić Ramiza), službena tajna, str. pov. bez broja od 16. 10. 1993., 4, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3jBQZNC>, 4, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3jBQZNC>.

²² ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 58, pristup ostvaren 17. 4. 2021., <https://bit.ly/3mRAiQq>.

Optužbe za „reketarenje” bile su ozbiljne i osnovane. No, ne može se isključiti mogućnost da je dobrovoljnih donacija, s obzirom na potrebe obrane Sarajeva, doista i bilo, što je nesumnjivo znao i Delalić, koji je time pokušao opravdati dokazane slučajeve iznude. Pljačke, ucjene i prijetnje bile su toliko raširene da je početkom travnja 1993. načelnik Uprave sigurnosti Štaba Vrhovne komande (ŠVK), što je u osnovi bio zvučniji naziv za Glavni štab Armije BiH, Fikret Muslimović predložio uvođenje operativne obrade za zapovjednika 10. brdske brigade Topalovića. Predložena operativna obrada trebala je biti vođena pod tajnim nazivom „Skakač”, a podrazumijevala je tajno praćenje, snimanje razgovora, uvid u poštanske pošiljke i tajni pretres prostorija u kojima je Topalović boravio. Kao ključni razlog pokretanja operativne obrade navedena je optužba prema kojoj Topalović od „početka rata okuplja i podstiče veći broj ljudi u Armiji RBiH na organizovano suprostavljanje zvaničnim faktorima rukovođenja i komandovanja sa najvišeg nivoa”.²³ Dakle, operativna obrada nad Topalovićem pokrenuta je zbog odbijanja naredbi nadređenih zapovjedništava Armije BiH.²⁴ Bez obzira na učestale pljačke i iznude na području Sarajeva, to nije bio dovoljan povod Armiji BiH da samostalno inicira operativnu obradu. Ipak, prijedlog Uprave sigurnosti za operativnu obradu Topalovića naposljetku je odobrio i načelnik Glavnoga štaba Armije BiH Sefer Halilović.²⁵

Osim kriminalnih aktivnosti pripadnika 10. brdske brigade, jedan od razloga pokretanja operativne obrade nad Topalovićem bio je njegov odnos prema civilima te pripadnicima Armije BiH i Hrvatskoga vijeća obrane (HVO) u Sarajevu. Naime, još od prosinca 1992. Topalović je tjerao civile, ali i vojnike Armije BiH i HVO-a, na kopanje rovova i druge oblike prisilnoga rada u zoni odgovornosti svoje brigade.²⁶ Nakon sustavnih pritužbi Glavni štab Armije BiH osnovao je početkom lipnja 1993. Komisiju radi utvrđivanja stvarnih razmjera prisilnoga odvođenja građana Sarajeva na kopanje rovova.²⁷ U sastavu peteročlane Komisije bili su članovi Glavnoga štaba Armije BiH, MUP-a BiH i komande 1. korpusa Armije BiH. Za predsjednika Komisije imenovan je član Glavnoga štaba Rifat Bilajac. Pored spomenutoga zadatka Komisije, njezini

²³ ICTY, RBiH, Štab vrhovne komande OS, Uprava sigurnosti, Sarajevo, Predlažem – Odobravam, br. 03/ od 6. 4. 1993., pristup ostvaren 17. 6. 2021., <https://bit.ly/3BxVD5q>.

²⁴ ICTY, RBiH, Oružane snage BiH, 1. korpus, Komanda korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Ramiz Delalić i Mušan Topalović, saznanja, str. pov. br. 04/1763-1 od 7. 10. 1993., pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3yP8yyl>.

²⁵ ICTY, RBiH, Štab vrhovne komande OS, Uprava sigurnosti, Sarajevo, Predlažem – Odobravam, br. 03/ od 6. 4. 1993., pristup ostvaren 17. 6. 2021., <https://bit.ly/3BxVD5q>.

²⁶ ICTY, Sarajevo, Izvještaj o pojavi nezakonitog angažovanja građana na izvođenju inženjerskih i drugih radova, bez broja od 9. 6. 1993., u potpisu Rifat Bilajac, Enver Maslak, Šaćir Komad, Ruždija Kuhinja i Muriz Hašimović, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/2WGcBzX>.

²⁷ ICTY, RBiH, ŠVK OS, Sarajevo, Komisija za utvrđivanje odgovornosti u vezi sa nastalim odvođenjem građana Sarajeva na izvođenje inženjerskih radova, str. pov. br. 02/705-1 od 3. 6. 1993., pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/3gV1biu>.

članovi trebali su predložiti i mjere za sankcioniranje pripadnika Armije BiH koji su u tom smislu „kršili zakonske propise”.²⁸

Nakon uvida u dokumentaciju i stanje na terenu Komisija je podnijela izvještaj Glavnom štabu. Među ostalim, u njemu je potvrdila optužbe o „nezakonitom odvođenju građana” na radove za „potrebe 10. brdske brigade”. Nedvosmisleno je potvrđeno da ta pojava nije bila rezultat „nepoznavanja vojnih propisa o uslovima i načinu radnog angažovanja građana” budući da je zapovijed o zabrani „samovoljnog privođenja i odvođenja građana” za radne aktivnosti jedinicama u zoni odgovornosti 1. korpusa Armije BiH bila donesena još krajem 1992. godine. Takve su zapovijedi, prema izvještaju Komisije, bile poznate zapovjedništvu 10. brdske brigade i njezinu zapovjedniku Topaloviću. Tijekom istrage u zapovjedništvu 10. brdske brigade članovi Komisije nisu uspjeli razgovarati s Topalovićem. Prema jednom od zaključaka, slučajevi prisilnoga odvođenja građana Sarajeva na rad bili su posljedica „nezadovoljstva” komande 10. brdske brigade neučinkovitom mobilizacijom, zbog čega je njezin zapovjednik Topalović provodio samovolju. S obzirom na to da rad Komisije nije prekinuo kriminal i prisilno utvrđivanje crte, predloženo je da se Topalovića liši zapovjedničke dužnosti i premjesti na drugu, „odgovarajuću poziciju”. Unatoč očitim kršenjima vojnih propisa, Komisija je smatrala da je to sasvim dovoljna sankcija za Topalovićevu ponašanje.²⁹ Prema tome, jasno je da su u Armiji BiH smatrali da nepropisno ponašanje vojnika 10. brdske brigade nije dovoljan razlog za izbacivanje Topalovića iz redova Armije BiH. Štoviše, ima naznaka da je načelnik Glavnoga štaba Sefer Halilović neizravno odobravao nasilna odvođenja građana Sarajeva na utvrđivanje položaja. On je, naime, optuživao zapovjedništvo 1. korpusa Armije BiH da nije organiziralo radne vodove koji su trebali onemogućiti Topalovićevu samovolju pri uređenju crte obrane.³⁰

Prijedlog Komisije za premještanje Topalovića pokazao se neizvedivim. Već 3. srpnja 1993. dio vojnika 9. motorizirane i 10. brdske brigade, uz podršku Delića i Topalovića, blokirao je dio Sarajeva u svojoj zoni odgovornosti. Stanje je bilo toliko ozbiljno da je morao reagirati osobno Alija Izetbegović, koji je radi „smirivanja situacije” navodno pristao na zahtjeve pobunjenih Delića i Topalovića, koji su tražili smjenu načelnika Uprave sigurnosti Armije BiH Fikreta Muslimovića.³¹ Tek nakon Izetbegovićeva pristanka na njihove zahtjeve stanje u gradu se smirilo.³² Mogući oružani sukob tako je izbjegnuto, a za inci-

²⁸ Isto.

²⁹ ICTY, Sarajevo, Izvještaj o pojavi nezakonitog angažovanja građana na izvođenju inženjerskih i drugih radova, bez broja od 9. 6. 1993., u potpisu Rifat Bilajac, Enver Maslak, Šaćir Komad, Ruždija Kuhinja i Muriz Hašimović, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/2WGcBzX>.

³⁰ HALILOVIĆ, *Lukava strategija*, 124.

³¹ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 2, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>.

³² RBiH, ŠVK Bilten, str. pov. prim. 2., br. 117 od 8. 7. 1993.; ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 61, pristup ostvaren 20. 6. 2021., <https://bit.ly/3hg67in>.

dente je Uprava sigurnosti optužila izravno Sefera Halilovića. Blokada grada pritom je interpretirana kao Halilovićev pokušaj državnoga udara.³³

Planiranje akcije „Trebević-2”

Loši odnosi muslimanskoga političkog i vojnog vrha sa Seferom Halilovićem pogoršani su neuspjehom operacije Armije BiH i MUP-a BiH „Neretva 93” u Hercegovini u drugoj polovini rujna 1993. godine. Propašću operacije u Sarajevo se vratio dio pripadnika 10. brdske i 9. motorizirane brigade, a među njima i kriminalu skloni pojedinci zajedno s Topalovićem i Delalićem. Međutim, svjestan posljedica neuspjeha operacije za sebe osobno, Halilović je htio omogućiti njezin nastavak, zbog čega je nakon povratka dijela pripadnika 9. motorizirane i 10. brdske brigade u Sarajevu nastojao okupiti nove snage i uputiti ih u Hercegovinu. Zbog toga je 22. rujna 1993. u Glavnom štabu sazvao sastanak na kojemu su bili zamjenik zapovjednika 9. motorizirane brigade Delalić te predstavnici 10. brdske brigade i 2. samostalnog bataljuna. No na sastanku je odbijen Halilovićev zahtjev za ponovno okupljanje vojnika tih jedinica i njihovo slanje u Hercegovinu. U Sektoru sigurnosti 1. korpusa Armije BiH na temelju sastanka su zaključili da između Halilovića te Delalića i Topalovića postoji određeni „raskol”.³⁴ Za razliku od njihove procjene, Halilović je smatrao da iza odbijanja stoji zapovjedništvo 1. korpusa Armije BiH, koje mu navodno nije dopuštalo okupljanje „300 boraca” koje je namjeravao poslati u Hercegovinu.³⁵ Međutim, Halilović pritom zanemaruje odbijenicu predstavnika 10. brdske brigade i 2. samostalnog bataljuna, kao i osobno Delalića, kojega je 23. rujna ponovno pokušao nagovoriti na odlazak u Hercegovinu.³⁶

Nastojanje da se dio jedinica 1. korpusa iz Sarajeva ponovno angažira u nastavku operacije „Neretva 93” definitivno je okončano 29. rujna 1993. naredbom o prekidu borbi Armije BiH protiv HVO-a. Ta je naredba proslijeđena zapovjedništvima 4. i 6. korpusa Armije BiH, kao i načelniku Glavnoga štaba Seferu Haliloviću. Napadačke aktivnosti Armije BiH na području Hercegovine trebale su biti prekinute tijekom sljedećega dana te su se mogle nastaviti samo ako HVO ne bi poštovao dogovoreni prekid vatre. U tom slučaju nova

³³ ICTY, Uprava sigurnosti, Službena zabilješka, str. pov. bez broja od 10. 7. 1993., oznaka izvora 0023 (Pečat – Službena zabilješka, str. pov. br. 03/48-28 od 11. 7. 1993.), pristup ostvaren 20. 6. 2021., <https://bit.ly/3nbqEZd>; ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 2, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>.

³⁴ ICTY, RBiH, Armija RBiH, Komanda 1. korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Sastanak u ŠVK, str. pov. br. 04/1692-1 od 24. 9. 1993., pristup ostvaren 20. 6. 2021., <https://bit.ly/3yBUhol>.

³⁵ Ševko HODŽIĆ, „Lažna vijest o primirju”, *Oslobođenje* (Sarajevo), 1. 2. 1999., 5.

³⁶ ICTY, RBiH, Armija RBiH, Komanda 1. korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Sastanak u ŠVK, str. pov. br. 04/1692-1 od 24. 9. 1993., pristup ostvaren 20. 6. 2021., <https://bit.ly/3yBUhol>.

djelovanja Armije BiH bila bi naređena „pismeno ili usmeno”.³⁷ Prosljeđivanjem naredbe Halilović je i službeno obaviješten o prestanku operacije u Hercegovini za koju ga je mjesec dana prije ovlastio upravo zapovjednik Armije BiH Rasim Delić. Da se naredba o prekidu borbi poštovala moguće je zaključiti na temelju izvješća zapovjednika 4. korpusa Armije BiH Arifa Pašalića, koji je 1. listopada 1993. obavijestio Halilovića da na područje njegove zone odgovornosti nisu stigla obećana pojačanja iz Sarajeva.³⁸

Prekid angažmana dijelova 9. motorizirane i 10. brdske brigade u dolini rijeke Neretve ponovno je u prvi plan stavio nesuglasje zapovjedništava tih brigada s vodstvom 1. korpusa Armije BiH i MUP-om BiH na sarajevskom području. Tome je prilog dao i SDB MUP-a BiH, koji je izradio informaciju o ratnom zločinu koji su počinili pripadnici 9. motorizirane brigade pod vodstvom Delalića nad hrvatskim stanovništvom sela Grabovice, smještenog uz magistralnu cestu između Jablanice i Mostara. Uz informaciju o zločinu, SDB MUP-a BiH tvrdio je da su pripadnici Vojne policije Armije BiH i civilne policije iz Jablanice bili upoznati s razmjerima zločina. Pritom je istaknuto da oni nisu mogli obaviti pravovremeni očevid zbog postojanja „indicija” da bi u tom slučaju bili likvidirani.³⁹ Međutim, operacija „Neretva 93” u okviru koje se dogodio masovni ratni zločin u Grabovici nije bila spomenuta u informaciji. Iz informacije se može zaključiti da u MUP-u BiH ratni zločin u Grabovici nije smatran ozbiljnim propustom. U skladu s tim, očito je da su informacije o djelovanju 9. motorizirane brigade trebale poslužiti isključivo u svrhu dokumentiranja nepropisnoga ponašanja Ramiza Delalića Čele i dijela pripadnika brigade pod njegovim utjecajem.

U cilju rješavanja kriminala u Sarajevu, Ramiz Delalić i Mušan Topalović te zapovjednik gardijske brigade „Delta” Medin Aljić 4. listopada 1993. bili su pozvani na sastanak s predsjednikom Predsjedništva BiH Alijom Izetbegovićem i ministrom vanjskih poslova BiH Harisom Silajdžićem. Osim njih u radu sastanka sudjelovali su zapovjednik Armije BiH Rasim Delić, ministar MUP-a BiH Bakir Alispahić te zapovjednik 1. korpusa Vahid Karavelić. Izostanak načelnika Glavnoga štaba Armije BiH Sefera Halilovića sa sastanka bio je očit. Nakon završetka sastanka Karavelić je zatražio od Izetbegovića „pismenu dozvolu” za upotrebu „oružane sile” protiv „antidržavnih i paravojnih elemenata”, pod čime je sasvim sigurno mislio na Delalića i Topalovića te vrlo vjerojatno i samoga Halilovića.⁴⁰

³⁷ ICTY, RBiH, ŠVK OS, Kabinet zapovjednika, Sarajevo, Prekid borbenih dejstava – Naređenje, str. pov. br. 1/297-353 od 29. 9. 1993., pristup ostvaren 20. 6. 2021., <https://bit.ly/3jC-KJFi>.

³⁸ ICTY, RBiH, Oružane snage RBiH, Komanda 4. korpusa, Dostavlja- n/r Sefer Halilović, str. pov. br. 1125-06 od 1. 10. 1993., pristup ostvaren 21. 6. 2021., <https://bit.ly/3BBjQb7>.

³⁹ ICTY, RBiH, MUP, SDB, Sarajevo, Informacija, str. pov. br. N-2-3476 od 2. 10. 1993., pristup ostvaren 21. 6. 2021., <https://bit.ly/3zFZjBH>.

⁴⁰ ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 221.

Već 7. listopada 1993. Služba sigurnosti 1. korpusa obavijestila je Upravu sigurnosti Armije BiH o novom sastanku Halilovića s Delalićem, Topalovićem te predstavnikom gardijske brigade „Delta”. Prema njihovim podacima, tema razgovora odnosila se na postojeće stanje i odnose u Sarajevu te daljnje djelovanje dijelova jedinica pod vodstvom Delalića i Topalovića. Oni su navodno bili jako nezadovoljni stanjem u Sarajevu, posebice Delalić, koji je prijetio podizanjem oružane pobune, očite u njegovoj izjavi „Biće ovdje ‘oktobar 93’”.⁴¹ Pod time je Delalić mislio na pobunu koju su u rujnu 1993. izveli nezadovoljni pripadnici VRS-a u Banjoj Luci.⁴²

Civilna služba MUP-a BiH također je informirala o mogućoj pobuni pripadnika 9. motorizirane brigade. Tvrđilo se da su Delalić i Topalović na nezakonit način prikupili veću količinu novca i da je moguć njihov bijeg iz Sarajeva. Uz tu mogućnost, spomenuta služba MUP-a BiH pretpostavljala je da dio novca Delalić i Topalović koriste radi „intenzivne nabavke naoružanja”, a sve zbog „sukoba sa legalnim organima vlasti u Gradu i Republici”.⁴³

U međuvremenu su odnosi dijela vojnika 9. motorizirane brigade i civilne policije u Sarajevu i dalje bili izrazito loši. Tako je služba MUP-a BiH zabilježila da su 17. listopada 1993. pripadnici Vojne policije 9. motorizirane brigade ubili jednoga civila na području Višnjika. Istoga dana Delalićevi suradnici iz 9. motorizirane brigade upali su u sarajevskom naselju Breka u stan srpske obitelji i fizički zlostavljali tri člana, koji su naposljetku završili u bolnici. Na taj događaj naposljetku su reagirali pripadnici MUP-a BiH iz obližnje policijske stanice na Bjelavama. Međutim, njima su se suprotstavili vojnici 9. motorizirane brigade, koji su naglasili da je područje Breke u njihovoj zoni odgovornosti i da policija ondje nema nadležnost.⁴⁴

Takvi izgredi bili su povod muslimanskom političkom i vojnom rukovodstvu da krene u obračun s kriminalcima iz dijela 9. motorizirane i 10. brdske brigade. Nekoliko dana nakon incidenata na Višnjiku i Breki, odnosno 23. listopada 1993., održana je sjednica civilnih predstavnika vlasti Sarajeva na kojoj je sudjelovao i načelnik Centra službe sigurnosti MUP-a BiH Munir Alibabić. Alibabić je tada stanje u Sarajevu opisao „nepodnošljivim”, inzistirajući na hitnom rješavanju postojećih problema, pri čemu je naglasio: „ili ćemo se obračunati s nosiocima zločina i kriminala ili ćemo svi skupa poći u opštu anarhiju i bezvlašće”.⁴⁵ Osim za pljačke i odvođenja na prisilni rad, Alibabić

⁴¹ ICTY, RBiH, Oružane snage BiH, 1. korpus, Komanda korpusa, Sektor sigurnosti, Sarajevo, Ramiz Delalić i Mušan Topalović, saznanja, str. pov. br. 04/1763-1 od 7. 10. 1993., 6, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3yP8yyl>.

⁴² BARIĆ, „Akcija ‘Septembar 93’ – pobuna Vojske Republike Srpske u Banjoj Luci”, 185-196.

⁴³ ICTY, RBiH, MUP, CSB, Sektor SDB, Sarajevo, Predmet: Presjek bezbjednosno interesantnih saznanja... (Delalić Ramiza), službena tajna, str. pov. bez broja od 16. 10. 1993., 5, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3jBQZNC>.

⁴⁴ *Isto*, Dopuna saznanja o Ramizu Delaliću, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3j-BQZNC>.

⁴⁵ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 8-9; ALIBABIĆ, *Bosna u kandžama KOS-a*, 77.

je pripadnike 9. motorizirane i 10. brdske brigade tom prilikom optužio i za razna ubojstva u Sarajevu.⁴⁶

Taj sastanak bio je uvod u obračun s kriminalnim i neposlušnim dijelom Armije BiH. Shodno tome, Predsjedništvo BiH donijelo je 25. listopada 1993. odluku o razrješenju Delalića i Topalovića s njihovih dužnosti. U slučaju suprotstavljanja navedenoj odluci Izetbegović je dopustio i upotrebu „sile ako se to pokaže neophodnim”.⁴⁷

Na temelju Odluke Predsjedništva BiH, zapovjednik Armije BiH Delić i ministar MUP-a BiH Alispahić naredili su organiziranje akcije „Trebević-2”. Delić je istoga dana, 25. listopada, naredio osnivanje skupina za provođenje akcije i odredio sastav konkretnih snaga Armije i MUP-a BiH. U skladu s navedenom naredbom o formiranju rukovodećih grupa, organizirane su dvije skupine. Čelnik rukovodeće skupine bio je Delić, koji je osobno preuzeo vođenje akcije, a ostali članovi bili su Bakir Alispahić, Vahid Karavelić, Jusuf Jašarević te Munir Alibabić u svojstvu najviših vojnih predstavnika Armije BiH, 1. korpusa te MUP-a BiH. Delić je tom prilikom naglasio da „lično rukovodi operacijom Trebević i Trebević-2”. Pored spomenute grupe pod vodstvom Delića, formirana je i druga, „komandna” grupa, koja je imala zadatak angažiranja i rasporeda snaga koje su trebale sudjelovati u operaciji. U sastav te grupe imenovani su Ismet Dahić, Kemo Ademović, Dževad Rađo, Rusmir Mrković, Avdo Panjeta i Vahid Bogunić. Komandna grupa imala je zadatak razrade detaljnoga „angažiranja snaga po vremenu i mjestu (objektima) i izdati konkretne zadatke angažovanim snagama u cilju realizacije plana ‘Trebević-2’”. Za akciju „Trebević-2” planirano je angažiranje „Određa policije za specijalne namjene MUP-a BiH, Specijalnog odreda CSB ‘Lasta’, bataljona Vojne policije ŠVK OS, jedinice Armije BiH ‘Crni labudovi’ i pet jedinica iz sastava 1. korpusa Armije RBiH”, koje je trebao odrediti zapovjednik korpusa pukovnik Vahid Karavelić.⁴⁸

Na temelju Delićeve naredbe razrađen je detaljan plan aktivnosti akcije „Trebević-2”. Uz konkretne sudionike i njihove zadatke plan akcije predviđao je i druge važne aktivnosti. Određeno je da se vojne i policijske snage u Sarajevu o početku akcije obavijesti javnim priopćenjem „sat prije aktiviranja plana”, što je bio zadatak načelnika civilne i vojne službe sigurnosti i zapovjednika 1. korpusa. Snage prvoga postroja koje su planirane u akciji imale su zadatak blokade zapovjedništava 9. motorizirane i 10. brdske brigade, kao i kabineta načelnika Glavnoga štaba Sefera Halilovića.⁴⁹ Iako Halilović nije spomenut u Delićevoj naredbi, u konkretnoj razradi jest, i tada je očito odlu-

⁴⁶ „Kriminalu se mora stati ukraj”, *Oslobođenje*, 24. 10. 1993., naslovnica.

⁴⁷ ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 222.

⁴⁸ ICTY, RBiH, ŠVK OS, Kabinet zapovjednika, Sarajevo, Naredujem, str. pov. br. 1/297-492 od 25. 10. 1993., pristup ostvaren 22. 6. 2021., <https://bit.ly/3yFbLA8>.

⁴⁹ *Isto*, Dodatak – Plan akcije na realizaciji plana „Trebević-2”, str. pov., oktobar 1993. Odobrava (u potpisu i pečat) Rasim Delić i Bakir Alispahić, pristup ostvaren 22. 6. 2021., <https://bit.ly/3yFbLA8>.

čeno o poduzimanju represivnih mjera protiv njega, premda u formi njegovog blokiranja. Otvoreno je i pitanje stvarne bliskosti Topalovića i Delalića s Halilovićem, u što, sudeći po planu akcije, u vojnom i policijskom rukovodstvu nisu sumnjali. Vojne i policijske snage angažirane za blokadu komandnih mjesta brigada i Halilovićeva kabineta imale su zadatak privođenja svih pripadnika zapovjedništava brigada u „Centralni zatvor” i bivšu vojarnu Jugoslavenske narodne armije „Maršal Tito”.⁵⁰

Za razliku od jedinica prvoga postroja, zadatak drugoga borbenog postroja bio je sprečavanje pomoći zapovjedništvima 9. motorizirane i 10. brdske brigade. Jedinice toga postroja te pripadnici 4. i 5. motorizirane brigade Armije BiH, koji su se nalazili na području oko sarajevskoga aerodroma, imali su zadatak spriječiti pokušaj pružanja pomoći od strane pripadnika „2. smbt [samostalni bataljun, op. a.], ‘Delte’, ‘Zulfikara’”, zbog čega je trebalo „blokirati ulazak sa prostora Hrasnice i Dobrinje”.⁵¹ Ta mjera pokazuje da su u Glavnom štabu Armije BiH smatrali da su spomenute jedinice bile pod utjecajem načelnika Halilovića i da zbog toga akcija „Trebević-2” može izazvati veće međusobne sukobe u Sarajevu.

S obzirom na stanje u Sarajevu i namjeru privođenja dvojice relativno poznatih sarajevskih vojnih zapovjednika te samoga načelnika Glavnoga štaba, akcija „Trebević-2” držana je u strogoj tajnosti. Prema pojedinim izvorima, mjera tajnovitosti bila je takva da je pripadnicima jedinice „Crni labudovi”, čije je sudjelovanje planirano u akciji, bio zabranjen izlazak iz baze i kretanje po gradu. S obzirom na specifičnosti akcije, predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović tražio je od vlastitih vojnih i policijskih komandanata maksimalan oprez, inzistirajući da se akcija izvede uz minimalne ljudske žrtve.⁵²

Očekivale su se eventualne vojne, ali i civilne žrtve jer je uz zapovjedništva 9. motorizirane i 10. brdske brigade planirana blokada većega broja manjih „baza” njihovih pripadnika. Naime, te su se baze u većem broju slučajeva nalazile u stambenim prostorima u kojima su boravili civili. Primjerice, sjedište pripadnika 9. motorizirane brigade u Romanijskoj ulici zapravo je bilo sastavljeno od nekoliko manjih stambenih objekata iz kojih je prethodno iseljeno civilno stanovništvo. Prilazi toj ulici u neposrednoj blizini sarajevske katedrale bili su nadzirani uz pomoć punktova pod kontrolom pripadnika spomenute brigade. Za napad na sjedište 9. motorizirane brigade i druge baze Glavni štab Armije BiH planirao je upotrijebiti pripadnike Specijalnoga odreda MUP-a BiH CSB Sarajevo „Lasta” i jedinice „Crni labudovi” iz sastava Armije BiH. Za razliku od dijelova grada u kojima su se nalazili pripadnici 9. motorizirane, pripadnici 10. brdske brigade pod zapovjedništvom Mušana Topalovića Cace glavno sjedište imali su u jednoj višekatnici u blizini Sarajevske pivovare.⁵³ Za napad na zapovjedništvo te brigade bili su određeni pripadnici Vojne policije

⁵⁰ *Isto.*

⁵¹ *Isto.*

⁵² „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁵³ *Isto.*

Armije BiH i pripadnici Odreda policije za specijalne namjene MUP-a BiH, u javnosti poznati kao Vikićevi specijalci.⁵⁴

S druge strane, dok je Rasim Delić u strogoj tajnosti spremao njegovo uklanjanje iz Armije BiH, Sefer Halilović je, ništa ne sluteći, pokušavao dogovoriti slanje novih snaga u Hercegovinu, u čemu nije imao uspjeha.⁵⁵

Provedba akcije „Trebević-2”

Nakon detaljnih priprema, ujutro 26. listopada 1993. počela je akcija „Trebević-2”. Neposredno prije javnim priopćenjem stanovnici Sarajeva upozoreni su o početku akcije i zabrani kretanja do njezina završetka. Na isti način obznanjena je odluka Predsjedništva BiH o smjeni Ramiza Delalića Ćele i Mušana Topalovića Cace s njihovih dužnosti u 9. motoriziranoj i 10. brdskoj brigadi.⁵⁶ Potom su snage Armije BiH i MUP-a nakon okruživanja i blokiranja napale uporišta tih dviju brigada, pri čemu su u pojedinim slučajevima naišle na dobro organiziran otpor. Neposredno prije napada interventne snage Armije BiH i MUP-a BiH neuspješno su preko razglasa zatražile predaju pripadnika 9. motorizirane brigade i samoga Delalića.⁵⁷

Nakon pruženoga otpora na početku akcije Ismet Dahić, zamjenik zapovjednika 1. korpusa i jedan od članova grupe koja je usklađivala djelovanje Armije BiH i MUP-a BiH na uporišta 9. motorizirane brigade, telefonski je kontaktirao s Delalićem i zatražio njegovu predaju.⁵⁸ Iako na prvu očekivan, čini se da je stvarni razlog uspostavljanja Dahićeve veze s Delalićem bila pojava živoga štita koji su nedugo nakon početka akcije pripadnici 9. motorizirane brigade formirali od civila, među kojima se nalazio veći broj žena i djece. Ti su civili prethodno nasilno izvedeni iz svojih stanova, nakon čega su razmješteni u prostorije „objekta Bosnaploda”, gdje su bili raspoređeni pripadnici „Jurišnog odreda” 9. motorizirane brigade.⁵⁹ Pojava živoga štita u prostorima spomenute brigade zahtijevala je dodatni oprez od pripadnika Armije BiH i MUP-a BiH oko toga objekta. Zbog toga su se intenzivirali razgovori, pa je Dahić nakon prvoga razgovora „oko 9.30 sati” potvrdio Delaliću odluku o njegovoj i Topalovićevoj smjeni s dužnosti unutar njihovih brigada. Dahić je tada ponovno zatražio predaju, napominjući da dotad još nije bilo žrtava,

⁵⁴ *Isto.*

⁵⁵ ICTY, RBiH, ŠVK OS RBiH, Kabinet načelnika, Sarajevo, str. pov. br. 1 167-001/324 od 25. 10. 1993., u potpisu Sefer Halilović, pristup ostvaren 24. 6. 2021., <https://bit.ly/2WLT2po>.

⁵⁶ „Provođenje odluka Predsjedništva RBiH; Zakon na ulicama Sarajeva”, *Oslobođenje*, 27. 10. 1993., naslovnica.

⁵⁷ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 6-7, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/3A0LDBi>; „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Hebibu je iskopao oči”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁵⁸ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 4, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>.

⁵⁹ *Isto*, 7.

obećavajući pritom Delaliću i pripadnicima 9. motorizirane brigade punu sigurnost, što oni nisu prihvatili.⁶⁰ U pokušaj da dogovori mirnu predaju Dahić je neuspješno nastojao uključiti i članove Delalićeve obitelji.⁶¹

Unatoč početnom neuspjehu, u popodnevним satima nekoliko pripadnika 9. motorizirane brigade ipak se predalo. Oni su pritom potvrdili da predaju preostale većine pripadnika brigade sprečava osobno Delalić, koji je postao kooperativniji tek nakon što mu je na njegovo traženje omogućen telefonski razgovor osobno s Alijom Izetbegovićem.⁶² Delalić je potom razgovarao s Rasimom Delićem i Ismetom Dahićem, nakon čega je pristao na pregovore o predaji. U njih su potom uključeni ministar vanjskih poslova i novi mandatar muslimanske vlade BiH Haris Silajdžić, kao i ministar MUP-a BiH Bakir Alispahić. Oni su poslijepodne 26. listopada 1993. zajedno s Dahićem stigli u sjedište 9. motorizirane brigade.⁶³ Razgovor koji je uslijedio bio je uspješan, pa je Delalić odlučio osloboditi zatočene civile, nakon čega je u noći istoga dana prekinuo s pružanjem otpora.⁶⁴ U skladu s postignutim dogovorom, Delalić je pritvoren tek tri dana kasnije, kada je prebačen u vojni zatvor Armije BiH.⁶⁵ Tako je muslimanski vojni i politički vrh sa samo nekoliko ranjenih sudionika okršaja riješio problem s Delalićem i dijelom pripadnika 9. motorizirane brigade.⁶⁶

U međuvremenu, rješavanje problema s dijelom pripadnika 10. brdske brigade i njihovim zapovjednikom Topalovićem, utvrđenima blizu Sarajevske pivovare na Bistriku, bilo je mnogo teže. Između njih i pripadnika združenih snaga Vojne policije Armije BiH i Odreda policije za specijalne namjene MUP-a BiH izbili su ozbiljniji okršaji. Okršaji su se nastavili i nakon što je Topalović zarobio šest pripadnika Vojne policije i tri pripadnika MUP-a. Oni su nedugo po zarobljavanju i ubijeni, nakon čega su njihova beživotna tijela iz sjedišta brigade izbačena na ulicu.⁶⁷ Topalovićev zločin izazvao je oštru reakciju i pojačanje napada, zbog čega je on kasno navečer 26. listopada 1993. pristao na predaju.⁶⁸ Topalović je nakon predaje s uhićenim pripadnicima 10. brdske brigade priveden u zapovjedništvo 1. korpusa Armije BiH, gdje je,

⁶⁰ *Isto*, 6.

⁶¹ *Isto*.

⁶² ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 7, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>; „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁶³ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 6-7, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/3A0LDBi>; „Predao se Ramiz Delalić Čelo”, *Vjesnik* (Zagreb), 27. 10. 1993., zadnja stranica; „Silajdžić sastavlja ‘ratnu vladu’”, *Vjesnik*, 27. 10. 1993., 7.

⁶⁴ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁶⁵ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – Presuda, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., 2, pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>.

⁶⁶ *Isto*, 6-7; „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁶⁷ ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 222.

⁶⁸ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

prema tvrdnjama pomoćnika zapovjednika Armije BiH Stjepana Šibera, „bio mučen i zlostavljan”.⁶⁹

No već nekoliko sati nakon predaje lokalni državni radio u Sarajevu objavio je vijest da je Topalović ubijen.⁷⁰ Prema službenoj verziji događaja, ubijen je pri pokušaju bijega tijekom transporta iz zapovjedništva 1. korpusa Armije BiH u zatvor. Prema toj verziji, Topalovića su nakon što se „otrgao” i „potrčao iz Ulice Danijela Ozme kroz mali park prema Titovoj ulici” smrtno ranili njegovi čuvari ispred središta Stranke demokratske akcije.⁷¹ U tu službenu verziju Topalovićeve smrti neki sumnjaju, uključujući i spomenutoga zamjenika zapovjednika Armije BiH Šibera. Prema njegovu mišljenju, Topalovićeva je smrt bila osveta za ubojstvo jednoga od vojnih policajaca koji je bio sin Avde Hebiba, pomoćnika ministra unutarnjih poslova BiH.⁷² Osim Topalovića, tijekom akcije „Trebević-2” pored spomenutih šest pripadnika Vojne policije i tri pripadnika MUP-a smrtno je stradalo i osam civila.⁷³

Topalovićevom smrću te predajom i privođenjem Delalića do kraja 27. listopada 1993. javno proklamirani ciljevi akcije „Trebević-2” bili su uglavnom realizirani. Prema izvještaju Uprave sigurnosti Armije BiH, u „akciji presijecanja i razotkrivanja kriminalnih radnji pripadnika 9. mtbr [motorizirane, op. a.] i 10. bbr [brdske brigade, op. a.]” privedene su 624 osobe, od kojih su nakon detaljne obrade u zatvoru ostale 63 protiv kojih je nastavljena istraga, a za 79 osoba raspisana je potjernica. Uprava sigurnosti naglasila je da su navedeni događaji u Sarajevu korespondirali sa sličnim akcijama Armije BiH i MUP-a BiH i na području Hercegovine, obavijestivši da je na području Blagaja pod kontrolom Armije BiH uništena „plantaža droge”.⁷⁴

Ipak, čini se da je proklamirani cilj borbe protiv kriminalnih aktivnosti u vlastitim redovima bio tek jedan od povoda akcije „Trebević-2”. Na to navodi slučaj načelnika Glavnoga štaba Armije BiH Sefera Halilovića, koji nije bio optužen ni za kakve kriminalne aktivnosti, ali je početkom akcije „Trebević-2” stavljen u kućni pritvor.⁷⁵ Prema pojedinim navodima, Halilović je zbog takva postupka tražio objašnjenje „kod najviših predstavnika”, koji su ga obavijestili da je pritvor određen zbog njegove osobne sigurnosti.⁷⁶ Pojedini svjetski mediji koji su u danima nakon akcije izvještavali iz Sarajeva prenijeli su vijest

⁶⁹ ŠIBER, *Prevare, zablude, istina*, 251.

⁷⁰ „Akcija protiv ratnih profitera?”, *Vjesnik*, 28. 10. 1993., zadnja stranica; „Bolno sređivanje države”, *Oslobođenje*, 28. 10. 1993., naslovnica.

⁷¹ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁷² ŠIBER, *Prevare, zablude, istina*, 251.

⁷³ Đ. KOZAR, „Težak udarac kriminalcima”, *Oslobođenje*, 28. 10. 1993., 4-5. Čini se da je broj stradalih pripadnika Armije BiH i MUP-a BiH bio nešto veći. U monografiji o 1. korpusu Armije BiH spominje se brojka od 12 poginulih pripadnika Armije BiH i MUP-a. Vidi u: ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 222.

⁷⁴ ICTY, RBiH, ŠVK OS, Uprava sigurnosti, Sarajevo, Sedmično referisanje (25. 9. – 1. 11. 1993.), str. pov. br. 03/3-20 od 1. 11. 1993., pristup ostvaren 25. 6. 2021., <https://bit.ly/3jEwy2L>.

⁷⁵ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Hebibu je iskopao oči!”, *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 9.

⁷⁶ „Kako su hapšeni Caco i Čelo?! Seferove lažne ofenzive!”, *Ljiljan*, 17.-24. 11. 1993., 18.

da je Halilović u kućnom pritvoru, što su muslimanske vlasti demantirale.⁷⁷ Međutim, u dijelu medija Halilovićevu izolaciju dovodili su u izravnu vezu s akcijom „Trebević-2”, što se u danima koji su uslijedili pokazalo točnom informacijom.⁷⁸ Naime, iz plana i tijeka akcije „Trebević-2” nesumnjivo proizlazi da je ona iskorištena da bi se istovremeno riješila dva velika problema koja su brinula muslimansko političko i vojno čelništvo. Prvi javno isticani problem bili su kriminalci u redovima Armije BiH, čija je djelatnost ugrožavala obranu Sarajeva, ali i muslimanski politički i vojni vrh. S druge strane, pomoću medijskoga i javnoga nadzora, opisana akcija, koja je nesumnjivo bila prihvaćena od stanovništva, poslužila je da se muslimanski politički i vojni vrh istovremeno riješi i Halilovića kao drugoga velikog problema.⁷⁹

Poslije višemjesečnoga prikupljanja informacija vojnih i civilnih sigurnosnih službi nakon njegove degradacije u lipnju 1993., Halilović je optužen za negativno djelovanje unutar vojske i pripremu puča protiv Izetbegovića.⁸⁰ Za provedbu toga Halilović je namjeravao iskoristiti bliski kontakt i utjecaj koji je ostvarivao nad komandnim kadrom jedinica Armije BiH koje su u svojem sastavu imale „veći broj kriminalaca”.⁸¹ Muslimanske sigurnosne službe tvrdile su stoga da je Halilović ostvario puni utjecaj na Ramiza Delalića Ćelu, Mušana Topalovića Cacu, Zulfikara Ališpagu Zuku i druge zapovjednike Armije BiH na području Konjica, Jablanice i Visokog. Prema njihovim zaključcima, Halilović je sebe predstavljao kao jedinu osobu s jasno „izgrađenim konceptom obrane Republike Bosne i Hercegovine”, pa je Izetbegovića i Delića optuživao za vođenje „izdajničke politike”. Halilović je optužen i za otvoreno odbijanje mirovnih pregovora u Ženevi na kojima je sudjelovao Izetbegović isticanjem da će unatoč pregovorima „nastaviti rat”.⁸² Konačno, sigurnosne službe Halilovića su optužile da je upotrebom medija u svrhu javnoga podiza-

⁷⁷ „Demanti Štaba Vrhovne Komande Armije BiH – Halilović nije u kućnom pritvoru”, *Oslobođenje*, 3. 11. 1993., zadnja stranica.

⁷⁸ „Akcija protiv ratnih profitera?”, *Vjesnik*, 28. 10. 1993., zadnja stranica; „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Hebibu je iskopao oči!” *Ljiljan*, 10.-17. 11. 1993., 8-9; „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Seferove lažne ofenzive!” *Ljiljan*, 17.-24. 11. 1993., 18-19; „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Budući predsjednik Bosne!” *Ljiljan*, 24. 11. – 1. 12. 1993., 18; „Kako su hapšeni Caco i Ćelo?! Zovite me maršal!” *Ljiljan*, 1.-8. 12. 1993., 22.

⁷⁹ ICTY, Plan akcije na realizaciji plana „Trebević 2”, strogo povjerljivo, oktobar 1993. Odobrava (u potpisu i pečat) Rasim Delić i Bakir Alispahić, pristup ostvaren 2. 6. 2021., <https://bit.ly/3BzHYLc>; MUSLIMOVIĆ, *Argumenti i sjećanja o ratu*, 349-353.

⁸⁰ ICTY, RBiH, MUP, SDB; ŠVK, UB Sarajevo, Informacija o negativnom ponašanju i radu Sefera Halilovića, Odbrana Republike, državna tajna br. 2, bez broja od 2. 11. 1993., pristup ostvaren 26. 6. 2021., <https://bit.ly/2VgcpGU>.

⁸¹ *Isto*.

⁸² *Isto*, 2. Spomenuti navodi nisu bili bezrazložni, što je bilo očito u siječnju 1993. godine. Tada je Halilović u intervjuu jednom stranome medijskom glasilu (*El País*, Španjolska) jasno naglasio da u slučaju izostanka povoljnoga političkog dogovora koji bi onemogućio maksimum muslimanskih političkih traženja taj cilj može biti ostvaren nastavkom vojnoga djelovanja. Vidi u: ICTY, Predmet br. IT-04-74-T, *Rasprava* (Haag: 16. 2. 2011.), pristup ostvaren 26. 6. 2021., <https://www.icty.org/x/cases/prlic/trans/en/110216ED.htm>, 52359.

nja renomea i ugleda potencirao osobnu ulogu i uspjehe.⁸³ Sve što se u njima tvrdilo trebalo mu je omogućiti presudan utjecaj na političke odnose u muslimanske nacionalnom korpusu. Opisane optužbe muslimansko političko i vojno čelništvo iskoristilo je u danima nakon provedbe akcije „Trebević-2”. Tako je 1. studenog 1993. Izetbegović smijenio Halilovića s mjesta načelnika Glavnoga štaba Armije BiH, na kojemu se nalazio od 25. svibnja 1992. godine.⁸⁴ Bila je to važna odluka nakon koje Izetbegović više nije imao ozbiljnoga oponenta u Sarajevu.

Iz navedenoga je utemeljeno zaključiti da je micanje Halilovića iz vojnih struktura bio glavni cilj akcije „Trebević-2”. S druge strane, njegovom smjenom te stavljanjem naglaska na suočavanje s kriminalom unutar vlastitih redova muslimansko političko i vojno čelništvo jasno je stavilo do znanja da ih ne zanimaju zločini njihove vojske nad hrvatskim stanovništvom u operaciji „Neretva 93”. To potvrđuje i sudski proces protiv Ramiza Delalića Čele, koji je sredinom lipnja 1994. osuđen za pobunu, ali ne i za ratni zločin koji su u Grabovici tijekom planiranja operacije „Neretva 93” počinili pripadnici 9. motorizirane brigade Armije BiH pod njegovim vodstvom.⁸⁵ Sve se to znakovito poklopilo s nastojanjima da se stanje u Armiji BiH u svim segmentima stavi pod neprikosnoveni Izetbegovićev nadzor.

Internu čistku u muslimanskim vojnim strukturama vodstvo Armije BiH usputno je iskoristilo za rješavanje problema odnosa s lokalnim HVO-om u Sarajevu. Samo dva dana nakon okončanja akcije „Trebević-2” zapovjednik Armije BiH Rasim Deliđ donio je, nakon prethodnoga Izetbegovićeva odobrenja, odluku o ukidanju HVO-a u Sarajevu. Ta je naredba u cijelosti provedena do 6. studenog 1993., kada je postojanje HVO-a na sarajevskom području ukinuto razoružavanjem njegovih pripadnika i nasilnom transformacijom sarajevske brigade HVO-a „Kralj Tvrtko” u „Hrvatsku brigadu ‘Kralj Tvrtko’” u sastavu 1. korpusa Armije BiH.⁸⁶ Na taj se način okruženo Sarajevo našlo potpuno pod muslimanskim nadzorom, u kojemu nisu postojale formacije koje nisu bile u zapovjednom lancu Armije BiH i MUP-a BiH.

⁸³ ICTY, RBiH, MUP, SDB; ŠVK, UB Sarajevo, Informacija o negativnom ponašanju i radu Sefera Halilovića, Odrana Republike, državna tajna br. 2, bez broja od 2. 11. 1993., pristup ostvaren 26. 6. 2021., <https://bit.ly/2VgcpGU>; ICTY, RBiH, MUP, CSB, Sarajevo, Sektor SDB, Informacija, str. pov. br. 3926 od 11. 10. 1993., pristup ostvaren 26. 6. 2021., <https://bit.ly/3t9RkKA>.

⁸⁴ ICTY, Predmet br. IT-01-48-T, *Presuda* (Haag: ICTY, 16. 11. 2005.), 1, pristup ostvaren 26. 6. 2021., <https://bit.ly/3tbFwrt>.

⁸⁵ ICTY, Okružni Vojni sud u Sarajevu, Sarajevo, U ime naroda – *Presuda*, broj: K-386/94 od 9. 6. 1994., pristup ostvaren 19. 6. 2021., <https://bit.ly/38yf7ue>.

⁸⁶ ČEKIĆ et al., *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*, 223; ICTY, RBiH, ŠVK OS, Uprava sigurnosti, Specijalna informacija, br. 232 od 25. 11. 1993., pristup ostvaren 27. 6. 2021., <http://icr.icty.org/frmResultSet.aspx?e=toqb5l555niursub2jfitl45&StartPage=1&EndPage=10>.

Zaključak

„Trebević-2” je naziv za zajedničku vojno-policijsku akciju Armije BiH i MUP-a BiH u kojoj je muslimanska politička i vojna elita provela čistku u vlastitim redovima radi otklanjanja postojećih internih neslaganja i narušenosti sustava rukovođenja i zapovijedanja. U skladu s tim, akciju su inicirala rukovodstva muslimanske vojske i policije nakon odobrenja Alije Izetbegovića. Na temelju dostupne građe, nesumnjivo je da je obračun s kriminalcima unutar redova Armije BiH poslužio za uklanjanje načelnika Glavnoga štaba Armije BiH Sefera Halilovića s pozicije funkcije vojne moći i utjecaja. Za taj uspjeh muslimansko političko i vojno čelništvo najprije se obračunalo s Ramizom Delalićem Čelom i Mušanom Topalovićem Cacom. Njihovim eliminiranjem Halilović je izgubio mogućnost vojne potpore jedinica Armije BiH pod njihovim vodstvom. Iako je akcija „Trebević-2” pokrenuta krajem listopada 1993., muslimansko političko i vojno rukovodstvo najkasnije od prve polovine 1993. bilo je nedvojbeno upoznato s kriminalom u dijelu jedinica i pripadnika pod svojom komandom. Nedvojbeno je i da su se kriminal i nepropisno ponašanje pripadnika Armije BiH tolerirali dok su bili u funkciji općih muslimanskih političkih i vojnih ciljeva. Prema tome, odluka na vrhovnoj razini muslimanske vlasti o pokretanju akcije donesena je tek nakon što se muslimansko političko vodstvo osjetilo previše ugroženo postupcima pojedinaca iz dviju brigada. Na kraju, akcija „Trebević-2” sasvim je ispunila svoja dva temeljna cilja. Ramiz Delalić Čelo i Mušan Topalović Caco uklonjeni su sa zapovjednih dužnosti u postrojbama, što se dogodilo i Seferu Haliloviću, koji je uklonjen iz Glavnoga štaba Armije BiH.

Objavljeni izvori

ICTY, Predmet br. IT-01-48-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Predmet br. IT-01-48-T, Tužilac protiv Sefera Halilovića, <http://icr.icty.org>.

ICTY, Predmet br. IT-04-74-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Predmet br. IT-04-74-T, Tužilac (Tužitelj) protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića, Berislava Pušića, <http://icr.icty.org>.

ICTY, Predmet br. IT-04-83-T: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Predmet br. IT-04-83-T, Tužilac protiv Rasima Delića, <http://icr.icty.org>.

Baze podataka

Baza podataka Međunarodnoga kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije (ICTY). <http://icr.icty.org>.

Tisak

Ljiljan (Sarajevo/Ljubljana), 1993.
Oslobođenje (Sarajevo), 1993, 1999.
Slobodna Dalmacija (Split), 1993.
Vjesnik (Zagreb), 1993.

Literatura

ALIBABIĆ, Munir-Munja. *Bosna u kandžama KOS-a*. Sarajevo: Behar, 1996.

BARIĆ, Nikica. „Akcija ‘Septembar 93’ – pobuna Vojske Republike Srpske u Banjoj Luci”. *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu* 41 (2012): 185-201. Pristup ostvaren 6. 11. 2021. https://iis.unsa.ba/wp-content/uploads/2019/08/41-prilozi_-%C4%8ClanciiRaspave-NikicaBari%C4%87.pdf.

ČEKIĆ, Smail; KARAVELIĆ, Vahid; AJNADŽIĆ, Nedžad; CIKOTIĆ, Selmo; HODŽIĆ, Šefko; SMAJIĆ, Muhamed; ŠADINLIJA, Mesud. *Prvi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, 2017.

HALILOVIĆ, Sefer. *Lukava strategija*. Sarajevo: Matica, 1998.

MARIJAN, Davor. *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2018.

MUSLIMOVIĆ, Fikret. *Argumenti i sjećanja o ratu*, knj. 1: 1990.-1993. Sarajevo: Udruženje za zaštitu tekovina borbe za Bosnu i Hercegovinu, 2006.

ŠIBER, Stjepan. *Prevare, zablude, istina: ratni dnevnik 1993*. Sarajevo: Ra-bic, 2001.

SUMMARY

The Causes, Flow, and Consequences of Operation ‘Trebević 2’

In October 1993, the Muslim political and military leadership, with the full support of the President of the Presidency of Bosnia and Herzegovina, Alija Izetbegović, planned and implemented a military-police operation that was, officially, supposed to introduce order among the ‘renegade’ commanders of the 9th Motorised and 10th Mountain Brigades of the Army of Bosnia and Herzegovina (AB&H). However, a reconstruction of the events that led up to the initiation of the mentioned operation casts doubt on the official version of the events. Namely, the Muslim political and military leadership had been aware of certain inappropriate activities of some units under its command as early as the first half of 1993, but failed to take any concrete actions to sanction them. On the contrary, despite being clearly aware of these problematic activities, the leadership of the AB&H continued to use such units in combat. In September 1993, parts of these units were actively involved in the operation ‘Neretva 93’, during which war crimes were committed against Croatian civilians in the village of Grabovica on 8 and 9 September.

After a meeting held on 4 October 1993, the Muslim leadership headed by Izetbegović reached a decision to deal with the problematic military commanders of the AB&H and a part of the units under their control. However, this process of facing the criminal activities performed by members of the AB&H concealed the real conflict, which was the conflict about who had supreme influence over the army and in politics, and was actually between Izetbegović and the leader of the AB&H Chief of the General Staff, Sefer Halilović. The successful results of operation ‘Trebević 2’ left Izetbegović without any serious challengers to his authority.

Key words: ‘Trebević 2’; Army of Bosnia and Herzegovina; crimes; Sefer Halilović; Ramiz Delalić Čelo; Mušan Topalović Caco; Ministry of the Interior of Bosnia and Herzegovina